

«ПРАВОВИЙ РЕЖИМ»: ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ

У статті проводиться критичний аналіз сучасних наукових підходів до категорії «правовий режим». Указується на недоліки існуючих концепцій розуміння даної категорії. Окреслюється авторське бачення останньої, яке передбачає характеристику правового режиму через специфічне нормативне поєднання способів, методів і типів правового регулювання суспільних відносин.

Ключові слова: правовий режим, правове регулювання, способи, методи, типи правового регулювання.

Постановка проблеми. Будь-яке наукове дослідження повинно мати методологічну основу. Застосування філософських і наукових методів пізнання, визнаних науковою спільнотою й апробованих у попередніх дослідженнях, є одним із критеріїв оцінки результатів наукової роботи. Важливою складовою методологічного інструментарію є понятійний апарат, який має бути послідовно і несуперечливо використаний протягом усього пізнавального процесу. Галузеві юридичні науки оперують як власними набором понять, так і поняттями, що мають загально-юридичне значення. Досить часто, хоча і не завжди, ці поняття співвідносяться як конкретне і загальне. Наприклад, дисциплінарна і матеріальна відповідальність (конкретні поняття) є різновидами загального (юридична відповідальність). У такому випадку галузі права мають спиратися на загальноюридичні поняття і категорії, звертаючи увагу на відповідні теоретико-правові розробки.

Наведене не означає, що, навіть коли йдеться про загальноправовий понятійний ряд, галузеві дослідження повинні «сліпо» і некритично копіювати ті бачення і підходи, які пропонувані теоретиками права. У даному випадку має відбуватися творчий процес акумуляції знань, який не виключає доопрацювання і розвиток з урахуванням галузевої специфіки тих понять, які теорія права вважає сталими і давно сформованими. При цьому, однак, потрібно уникати подвоєння смислів, що закладаються у поняття, тобто надання поняттю значення, радикально відмінного від загальноживаного у літературі.

Аналіз останніх досліджень. Однією із загально-юридичних категорій, які широко використовуються у галузевих науках (особливо публічно-правового спектру, у тому числі конституційне право, адміністративне право, митне право та ін.), є категорія правовий режим (див. праці А. В. Басова, Д. М. Бахраха, К. В. Дукашева, О. О. Кондратьєвої, О. О. Крестьянінова, В. Я. Настюка, П. В. Павлова, С. П. Познякова, А. В. Реута, С. Г. Стеценка, Д. І. Топоркова).

Поширена ця категорія і в законодавстві. У ст. 92 Конституції України [1] серед питань, які визначаються і встановлюються виключно законами України, згадується про правовий режим власності, державного кордону, воєнного і надзвичайного стану, зон надзвичайної екологічної ситуації, економічний і міграційний режим. У Податковому кодексі України [2] передбачаються спеціальні податкові режими (ст. 11). У Митному кодексі України [3] закріплюються митні режими (ст. 4), режими транзиту і тимчасового ввезення (ст. 44) тощо.

У той же час у трудовому праві ця категорія не є сталою для понятійного апарату даної науки. Комплексні дослідження з тематики трудо-правових режимів відсутні попри те, що Кодекс законів про працю України [4] містить термін «режим роботи» (ст. 32). Така ситуація є невиправданою, адже правовий режим (точніше, правові режими) обґрунтовано вважаються одним з критеріїв поділу системи права на галузі, а отже, характеристика даної категорії становить вагоме завдання науковців, які провадять дослідження у сфері трудового права. Відправним пунктом даного дослідження є теоретична характеристика категорії «правовий режим», що становить мету цієї статті.

Досить довго теоретичні розвідки з проблематики правових режимів майже повністю обмежувалися роботами визнаного радянського і російського класика теорії права С. С. Алексєєва, який під правовим режимом розумів порядок регулювання суспільних відносин, виражений у комплексі правових засобів [5]. Це лаконічне і навіть елегантне визначення, однак, не дає можливості сумістити правовий режим з такими категоріями, як «правове регулювання суспільних відносин», «правопорядок» тощо.

Підходів С. С. Алексєєва опонує Д. М. Бахрах, на думку якого правовий режим – це система норм права, яка регулює діяльність, відносини між людьми з приводу певних об'єктів [6]. Д. М. Бахрах також

доводить, що можна розрізнати юридичну сторону режиму (систему правил) і фактичну сторону режиму (реальне здійснення режимних норм) [6]. У даному випадку наявна певна непослідовність, оскільки у самому визначенні Д. М. Бахраха присутній суто нормативний підхід до визначення правового режиму, тоді як у наступному поясненні цей вчений акцентує увагу і на діяльній стороні, адже правовий режим для нього відображає і правозастосовну практику. Викликає нарікання і саме нормативне розуміння правового режиму, адже якщо режим – це система норм, то незрозуміло, чим тоді режим відрізняється від галузі чи інституту права, які теж є системами норм, спрямованими на регулювання відносин певного виду чи роду. Крім того, виникає питання, якщо правозастосовна практика має суттєві вади (наприклад, низький рівень законності), то чи можна справді стверджувати, що ця проблема теж відображається у категорії «правовий режим» [7]. На нашу думку, відповідь на це питання має бути негативною.

Розуміння правового режиму, запропоноване Д. М. Бахрахом, мало значний вплив на вчених у галузі адміністративного права, які, розглядаючи проблеми конкретних адміністративно-правових режимів, використовували схожі підходи. Наприклад, С. Г. Стеценко визначає митний режим як сукупність норм, установлених законами України з питань митної справи, що залежно від заявленої мети переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України визначають порядок такого переміщення та обсяг митних процедур, які при цьому здійснюються [8]. О. О. Крестьянінов указує, що під адміністративно-правовим режимом слід розуміти систему норм, спрямованих на забезпечення державного суверенітету, підтримання громадського порядку, охорони суспільної безпеки, нормального існування усіх важливих інституцій суспільства і держави [9, с. 5].

Серед сучасних підходів до розуміння правових режимів слід окремо згадати про роботи Г. С. Беляєвої, І. О. Соколової, Е. Ф. Шамсумової, спеціально присвячені теоретичному аналізу правових режимів.

На думку Г. С. Беляєвої, правовий режим – це особливий нормативний порядок регулювання на основі установлених і забезпечених державою правових засобів, спрямований на створення умов для задоволення інтересів суб'єктів права, який виражається у специфіці способів і гарантій їх реалізації і заснований на дії спільних принципів, що приводять усі його елементи у впорядковану систему [10, с. 30]. Ключовим у визначенні правового режиму для авторки є термін «порядок». Г. С. Беляєва вказує, що

вживання цього терміна є виправданим, оскільки «сприйняття правового режиму як сукупності норм або інститутів права суттєво збіднює його зміст, перетворює його у статичне явище, ототожнюючи з більш або менш значущою групою правових норм, закріплених у нормативно-правовому акті. Навпаки, при вживанні як визначального слова “порядок” правовий режим перетворюється на динамічну категорію, в якій можна виокремити як його структурні елементи, так і стадії реалізації» [10, с. 30].

Погоджуючись із негативною тезою Г. С. Беляєвої (відкидання визначення правового режиму як системи чи групи норм), ми, однак, не можемо погодитись із позитивною тезою (використанням терміна «порядок»). По-перше, термін «порядок» є надто розмитим. Він може вживатися й у значенні підзаконного акта, і як певна послідовність дій, і як кінцевий результат правового впливу (правопорядок). По-друге, цей термін не відображає головної характеристики правового режиму – поєднання різних прийомів та засобів правового регулювання, що застосовується для регулювання певних суспільних відносин. По-третє, термін «порядок» (так, як його використовує Г. С. Беляєва) розрахований в основному на регулювання публічно-правових відносин (наприклад, сумнівною є спроба визначення правового режиму власності через цей термін). По-четверте, розуміння правового режиму як порядку не дозволяє використати його як критерій (чи елемент складного критерію) поділу системи права на галузі й інститути. Крім того, слід зазначити, що невиправданим у визначенні Г. С. Беляєвої видається використання таких категорій, як «способи» і «гарантії» задоволення інтересів суб'єктів права через їх невизначений з юридичної точки зору характер. Незрозуміло також, чому мова йде саме про інтереси суб'єктів права, адже останні наділені також суб'єктивними правами і свободами (наприклад, так сформульовано ч. 1 ст. 2 Кодексу адміністративного судочинства України [11]).

Е. Ф. Шамсумова пропонує розуміти категорію «правовий режим» у широкому і вузькому значеннях. У широкому значенні правовий режим – це особливий порядок законодавчого врегулювання діяльності, дій або поведінки фізичних і юридичних осіб у різних сферах суспільних відносин або на певних об'єктах, що включає встановлення механізму забезпечення фактичної реалізації системи дозволів, стимулів, нормативів, гарантій, заборон, обмежень, зобов'язань, а також їх компетентне виконання і застосування заходів примусу і притягнення винних до відповідальності. У вузькому значенні під правовим режимом слід розуміти закріплене у нормах права особливе поєднання юридичного інструментарію

(юридичних засобів), що характеризується наявністю особливих умов, конкретністю (визначеністю) суспільних відносин, станом відношення до певного об'єкта і переслідує корисну для суспільства і держави мету [12, с. 6].

Вище ми вже звертали увагу на проблеми визначення правового режиму через термін «порядок», що його пропонує Е. Ф. Шамсумова у широкому розумінні даної категорії. Наражається на критику також і вираз щодо «системи дозволів, стимулів, нормативів, гарантій, заборон, обмежень, зобов'язань», оскільки перелічені тут явища не є однопорядковими. Наприклад, дозвіл є способом правового регулювання, а зобов'язання – елементом юридичного складу правовідносин, який зміст авторка вкладає у термін «норматив», взагалі не зрозуміло. Викликає здивування також те, що правові режими стосуються тільки фізичних і юридичних осіб, адже очевидно, що вони мають відношення до всіх суб'єктів права, включаючи державу, органи державної влади і місцевого самоврядування, їх посадових осіб.

Більш вдалим видається запропоноване Е. Ф. Шамсумовою вузьке розуміння правових режимів. Ключовим тут є те, що вони відображають специфіку засобів законодавчого нормування певних відносин. Однак тут слід вести мову не про певний абстрактний юридичний інструментарій, до якого відносять і юридичну техніку (наприклад, використання юридичних презумпцій чи фікцій або міжгалузева аналогія), що не має безпосереднього відношення до проблематики правових режимів, а про способи, методи і типи правового регулювання, які змістовно наповнюють і визначають нормативне вирішення законодавцем того чи іншого питання.

І. О. Соколова вказує, що під правовим режимом необхідно розуміти засновану на загальних засадах регулювання сукупність взаємопов'язаних між собою правових засобів, які забезпечують стійке нормативне впорядкування певної сфери суспільних відносин, виражають ступінь жорсткості юридичного регулювання, сприятливості чи несприятливості для задоволення інтересів суб'єктів права, припустимий рівень їх активності [13, с. 9]. І. О. Соколова також підкреслює, що правовий режим є проявом нормативності права на вищому рівні, тому що забезпечує стійке нормативне регулювання певних суспільних відносин, сприяє оптимальному використанню конкретних об'єктів права [13, с. 9]. Близьку до цього думку висловлюють В. Д. Ткаченко і Є. Б. Ручкін, які визначають правовий режим як певний порядок регулювання, який забезпечується через особливе поєднання залучених до його здійснення способів, методів та типів правового регулювання [14, с. 217].

У підходах І. О. Соколової, а також В. Д. Ткаченко і Є. Б. Ручкіна правильно, на нашу думку, зроблено акцент на тому, що правовий режим виражає результат впливу законодавця на певні суспільні відносини. Він є станом нормативної урегульованості останніх, який виникає внаслідок використання у процесі законотворчості специфічного поєднання способів, методів і типів правового регулювання. Правовий режим охоплює собою об'єкт, на який спрямований нормативний вплив, права (повноваження) і зміст регулювання – законні інтереси та обов'язки суб'єктів права (фізичних і юридичних осіб, органів публічної влади та їх посадових осіб, територіальних громад, держави у цілому).

З огляду на це ключовим для розуміння правового режиму є характеристика способів, методів і типів правового регулювання.

Під способами правового регулювання суспільних відносин розуміють первинні (тобто такі, що не містять у собі більш прості) засоби правового впливу на поведінку людей, пов'язані з наділенням їх суб'єктивними юридичними правами або покладанням на них юридичних обов'язків [14, с. 214]. Основними способами є дозвіл, заборона, зобов'язання. До допоміжних відносять надання пільг, заохочення, застосування позитивної дискримінації, пом'якшення юридичної відповідальності тощо. Використання різних способів регулювання не є однорідним, що яскраво проявляється у регулюванні відносин праці. У трудових відносинах первинним способом регулювання є дозвіл, тоді як у відносинах, пов'язаних з трудовими, – зобов'язання (у сфері зайнятості чи контролю і нагляду за дотриманням законодавства про працю) чи заборона (у сфері притягнення до дисциплінарної чи матеріальної відповідальності).

Методи правового регулювання відображають сполучення основних і допоміжних способів, порядок встановлення, способи реалізації і захисту прав суб'єктів правовідносин, ступінь деталізованості правового регулювання і роль суб'єктів права у цьому процесі. До основних методів зазвичай відносять імперативний і диспозитивний, до додаткових – рекомендаційний і заохочувальний. Регулювання трудових відносин показує, що, по-перше, галузь права не може будуватися на застосуванні виключно одного методу регулювання, оскільки відносини між приватними особами частіше за все доцільніше регулювати диспозитивно, тоді як відносини за участю суб'єктів владних повноважень у процесі здійснення останніх слід регулювати імперативно; а по-друге, що ці методи не протиставлені одне одному: елементи імперативності можуть бути властиві суто диспозитивному регулюванню (наприклад, укладення

трудового договору), а елементи диспозитивності – імперативному регулюванню (наприклад, при вирішенні трудових спорів).

До структури правового режиму включаються також типи правового регулювання – спеціально-дозвільний і загальнодозвільний. Якщо суб'єкти владних повноважень потребують дозволу, спеціального уповноваження для здійснення певної діяльності, то приватні особи, навпаки, у своїй поведінці, спираються на відсутність загальної заборони і діють за принципом «дозволено усе те, що прямо не заборонено законом». При цьому ми не відносимо до елементів правового режиму види правового регулювання, адже вони не мають самостійного значення. Види скоріше показують, які можливі випадки поєднання наведених елементів правових режимів і в яких відносинах такі поєднання слід використовувати.

Специфіка поєднання способів, методів і типів правового регулювання проявляється на рівні не лише галузі права, адже немає галузі, в якій регулювання є цілковито однорідним. Можна говорити про виокремлення галузевих, підгалузевих та інституційних правових режимів. Крім того, можна виділяти правові режими, що мають функціональне призначення, коли йдеться про групу норм, які не утворюють якийсь елемент системи права, але стосуються регулювання певного питання (і режим праці є саме таким).

З точки зору об'єкта регулювання можна вести мову про матеріальні і процесуальні режими. Матеріальні режими встановлюються при врегулюванні прав і обов'язків суб'єктів права (наприклад, права і обов'язки працюючих, підстави розірвання трудового договору). Натомість процесуальні режими встановлюються, коли відбувається регулювання реалізації і захисту цих прав або здійснення обов'язків із залученням суб'єктів владних повноважень (напри-

клад, режим наглядової діяльності органів Держгірпромнагляду).

Правові режими також можна поділити на приватноправові і публічно-правові. Приватноправові режими встановлюються при регулюванні більшості трудових відносин і характеризуються перевагою дозволів як способів регулювання, диспозитивного методу і загальнодозвільного типу правового регулювання, наявністю рекомендаційного (та/або заохочувального) регулювання, позовною формою захисту прав, широкою автономією суб'єктів права у врегулюванні своїх відносин тощо. Публічно-правові режими зумовлюють домінування заборон і зобов'язань, імперативного методу і часто спеціально-дозвільного типу правового регулювання, покладення ініціативи щодо захисту прав на компетентні органи, централізоване і максимально деталізоване регулювання тощо.

Нарешті, з точки зору функціонального призначення режими класифікуються на регулятивні і охоронні. Регулятивні режими стосуються ситуації належного здійснення учасниками відносин своїх прав (повноважень) і обов'язків. Охоронні режими функціонують у ситуаціях захисту і відновлення порушених прав.

Важливо також розуміти, що наведені класифікації правових режимів не слід протиставляти одне одному. Вони мають на меті показати правові режими, що існують у правовій системі, з різних боків. Одні і ті самі режими можуть підпадати під певні види різних класифікацій. Наприклад, охоронний режим є одночасно і процесуальним, і публічно-правовим. А матеріально-правовий режим є також і регулятивним.

Висновки. Підсумовуючи викладене, відмітимо, що у межах цієї статті ми зробили спробу запропонувати підходи до розуміння категорії «правовий режим» задля її використання у галузевих дослідженнях. Результати статті слід сприймати лише як можливий відповідний пункт для проведення подібних досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України від 28.06.96 № 254к-96/ВР // Офіц. вісн. України. – 2010. – № 72/1. – Ст. 2598.
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // Відом. Верхов. Ради України. – 2011. – № 13–14. – Ст. 112; № 15–16. – Ст. 112; № 17. – Ст. 112.
3. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI // Офіц. вісн. України. – 2012. – № 32. – Ст. 1175.
4. Кодекс законів про працю України від 10.12.71 // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 1971. – Дод. до № 50. – Ст. 375.
5. Алексеев С. С. Общие дозволения и общие запреты в советском праве / С. С. Алексеев. – М. : Юрид. лит., 1989. – 288 с.
6. Бахрах Д. Н. Административное право России : учеб. для вузов / Д. Н. Бахрах. – М. : Норма, 2002. – 468 с.
7. Яковлев О. А. Категория «правовий режим» у трудовому праві: постановка питання і підходи до його вирішення [Електронний ресурс] / О. А. Яковлев // Право та інноваційне суспільство : електрон. вид. – 2015. – Вип. 1 (4). – Режим доступу: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/Yakovlev.pdf>.

8. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : навч. посіб. / С. Г. Стеценко. – Вид. 2-ге, переробл. і допов. – К. : Атіка, 2009. – 640 с.
9. Крестьянінов О. О. Правове регулювання митних режимів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / О. О. Крестьянінов ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2002. – 20 с.
10. Беляева Г. С. Понятие правового режима в теории права: основные подходы / Г. С. Беляева // Вестн. Саратов. гос. юрид. акад. – 2012. – Доп. вып. (85). – С. 26–31.
11. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 № 2747-VI // Офіц. вісн. України. – 2005. – № 32. – Ст. 1918.
12. Шамсумова Э. Ф. Правовые режимы: теоретический аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Э. Ф. Шамсумова. – Екатеринбург, 2001. – 24 с.
13. Соколова І. О. Правовий режим: поняття, особливості, різновиди : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / І. О. Соколова ; Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». – Х., 2011. – 22 с.
14. Загальна теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. – Х. : Право, 2009. – 584 с.

REFERENCES

1. Konstytutsiia Ukrainy (The Constitution of Ukraine) vid 28.06.96, No. 254k-96/VR, *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, 2010, No. 72/1, St. 2598.
2. Podatkovyi kodeks Ukrainy (Tax Code of Ukraine) vid 02.12.2010, No. 2755-VI, *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, 2011, No. 13–14, St. 112, No. 15–16, St. 112 No. 17, St. 112.
3. Mytnyi kodeks Ukrainy (Customs Code of Ukraine) vid 13.03.2012, No. 4495-VI, *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, 2012, No. 32, St. 1175.
4. Kodeks zakoniv pro pratsiu Ukrainy vid 10.12.71, *Vidomosti Verkhovnoi Rady URSS*, 1971, Dod. do No. 50, St. 375.
5. Alekseev S. S. *Obschie dozvoleniya i obschie zaprety v sovetskom prave* (General permission and the general prohibitions in Soviet law), M., Yurid. lit., 1989, p. 288.
6. Bahrah D. N. *Administrativnoe pravo Rossiim* (Administrative law Russia), Uchebnik dlya vuzov, D. N. Bahrah, M., Norma, 2002, p. 468.
7. Iakovliev O. A. Katehoriia «pravovyi rezhym» u trudovomu pravi: postanovka pytannia i pidkhody do yoho vyrishennia (The category «legal regime» in employment law : the question and approaches to its solution), Elektronnyi resurs, O. A. Yakovliev, *Pravo ta innovatsiine suspilstvo*: elektronne vydannia, 2015, Vyp. 1 (4), Rezhym dostupu: <http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/Yakovlev.pdf>.
8. Stetsenko S. H. *Administrativne pravo Ukrainy* (Administrative Law Ukraine) Navch. posib., S. H. Stetsenko, Vyd. 2-he, pereob. i dop., K., Atika, 2009, p. 640, pp. 347–348.
9. Krestianinov O. O. *Pravove rehuliuвання mytnykh rezhymiv* (Pravove rehuliuвання mytnykh rezhymiv), avtoref. dys. kand. yuryd. nauk: 12.00.07, O. O. Krestianinov; Nats. yuryd. akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho, Kh., 2002, p. 20.
10. Belyaeva G. S. Ponyatie pravovogo rezhima v teorii prava: osnovnye podhody (The concept of the legal regime in the theory of law: Basic approaches) G. S. Belyaeva, *Vestnik Saratovskoy gosudarstvennoy yuridicheskoy akademii*, 2012, Dop. vypusk (85), pp. 26–31.
11. Kodeks administrativnoho sudochynstva Ukrainy (The Code of Administrative Procedure of Ukraine) vid 06.07.2005, No. 2747-VI, *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, 2005, No. 32 (26.08.2005), St. 1918.
12. Shamsumova E. F. *Pravovye rezhimy: teoreticheskiy aspekt* (Legal regimes: theoretical aspect), avtoref. dis., kand. yurid. nauk: 12.00.01, E. F. Shamsumova, Ekaterinburg, 2001, p. 24.
13. Sokolova I. O. *Pravovyi rezhym: poniattia, osoblyvosti, riznovydy* (Legal regime: concept, characteristics, types), avtoref. dys. kand. yuryd. nauk: 12.00.01, I. O. Sokolova; Nats. un-t «Iurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho», Kh., 2011, p. 22.
14. *Zahalna teoriia derzhavy i prava* (General theory of law) pidruchnyk dlia studentiv yurydychnykh vyshchykh navchalnykh zakladiv, za red. M. V. Tsvika, O. V. Petryshyna, Kh., Pravo, 2009, p. 584.

А. А. ЯКОВЛЕВ

«ПРАВОВОЙ РЕЖИМ»: ПОДХОДЫ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ ПОНЯТИЯ

В статье проводится критический анализ современных научных подходов к категории «правовой режим». Указываются недостатки существующих концепций в данной сфере. Очерчивается авторское видение исследуемой

категории, которое предусматривает характеристику правового режима через специфическое соединение способов, методов и типов правового регулирования общественных отношений.

Ключевые слова: правовой режим, правовое регулирование, способы, методы, типы правового регулирования.

O. A. YAKOVLEV

«LEGAL REGIME»: APPROACHES TO THE DEFINITION

Problem setting. In this article, the author raises question about the need for a systematic research of the legal regime as one of the criteria for division into the fields of law. The relevance of the research highlighted the absence a unified doctrinal definition so important for the science of labor law category – «legal regime». Various popular in such sciences as the theory of state and law, administrative law, labor law, customs law approaches to understanding and measuring the fundamental category of legal regime are considered.

Analysis of resent researches and publications. The following scientists were engaged in research of the specified question: S. S. Alexeyev, V. V. Zhernakov, I. V. Gushchin, N. I. Diveyeva, M. I. Inshyn, N. V. Kozachok, S. M. Prylypko, O. M. Yaroshenko, M. V. Lushnikova, O. M. Lushnikov and others.

Article's main body. S. S. Alexeyev understand legal regime as the procedure of regulating social relations, expressed in complex of legal means. D. M. Bakhrakh in another way determines the legal regime – it is a system of law which regulates the activity, the relationship between people about certain objects. V. V. Bohutskyi said that administrative and legal regime is a combination of administrative and legal means of regulation, which results in a centralized manner, imperative method of legal enforcement and legal inequality of legal subjects. The main value of this definition – establishing the link between regime and the method of regulation. Existing approaches to understanding the legal regime and its elements are based largely on the recognition of the division of the right in private and public and their opposition.

Conclusions and prospects for the development. Author think, that labor relations and relations, associated with labor relations need different methods of regulation. Labor relations require dispositive regulation, and relations, associated with labor – more imperative regulation.

Future researches are perspective to establish a clear definition of the legal regime, classification of legal regimes and the place of the legal regime in labor law.

Key words: legal regime, legal regulation, means, methods, labor law, types of legal regulation.